אל יער אפל זה כבר שמו את פניהם

דורוטה גאוודה ואגלה קולבוקאיטה בוחנות את רגש הפחד שעולה מקטעי טקסט שהן אספו במהלך אירועי Girl Young Reading Group שערכו בליווי תצלומים מאחורי" הקלעים ממהלך העבודה על וידאו שיצרו לאחרונה, *Mouthless Part I*.

מאמר מאת דורוטה גאוודה ואגלה קולבוקייטה יוני 25, 2021

8.Gaweda_Kulbokaite_Tohu.png

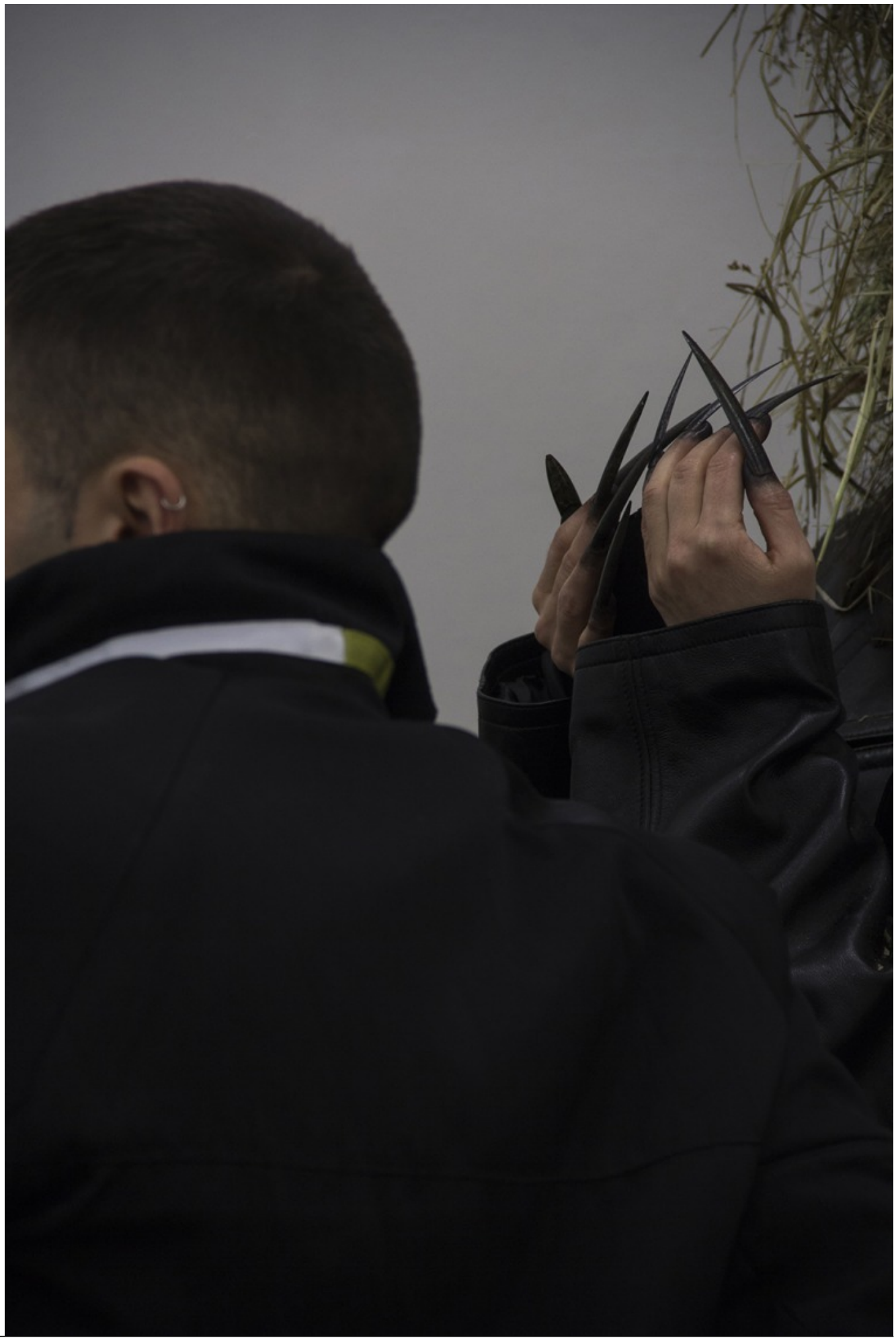

[1]מפלצת מכונפת, מתוך Aldrovandi Ulise, Bononiane Omnia Opera, (1559-1668), 370 PAGE)

באמצע שביל חיינו
מצאתי עצמי ביער אפל,
שם איבדתי את דרך הישר.
(דנטה אליגיירי, הקומדיה האלוהית, התופת 1:1-3)

(מתוך "יערות, צל התרבות", רוברט פוג הריסון)

[2] 2.Gaweda_Kulbokaite_Tohu.jpg

[3]דורוטה גאוודה ואגלה קולבוקייטה Spill the In (אזור וג'וליה), 2020. באדיבות היוצרות

נדמה שהרגש נצמד במיוחד לשיחים, לעצים הגדלים שם בשורות צפופות, מתפשטים לכל עבר ככל שהעין מרחיקה ראות, מתגודדים מעל הנהר כמו לחונקו, ניצבים במערך הדוק, מרחבים נרחבים תחת השמיים, צופים, מחכים, מקשיבים.

(מתוך "עיבוד לערבות", אלג'רנון בלקווד)

[4] 3.Gaweda_Kulbokaite_Tohu.jpg

[5]דורוטה גאוודה ואגלה קולבוקייטה Spill the In (ג'וליה ואמדאוס), 2020. באדיבות היוצרות

בקיץ 1927, נבט של צמח האסטנטיה בצבץ לפני בקתתה של שיבולת [Cornspike]. היא התבוננה בו כששלח גבעול נוקשה ועבה מתוך האדמה וכשהצמיח את עליו הגדולים. הצמח גדל במשך כל הקיץ, מיום ליום ומשעה לשעה, עד שהגיע אל גג הבקתה ופרש את צמרתו הרחבה מעליו.

"ומה עכשיו, צמח יקר"? שאלה שיבולת באירוניה. "דחפת את עצמך עד לכאן, טיפסת כל כך גבוה לקראת השמיים, ועכשיו זרעיך ינבטו בסכך הגג ולא באדמה."

האסטנטיה גבהה כבר לשני מטרים ועליה העצומים חסמו את אור השמש לכל הצמחים שמסביבה. לקראת סוף הקיץ, אף צמח כבר לא היה מסוגל לצמוח לידה. ביום מיכאל הקדוש (29 בספטמבר) הצמח פרח, ובמשך כמה לילות שנתה של שיבולת נדדה בגלל הניחוח המריר-מתוק שמילא את האוויר. קווי המתאר החדים של גופו החזק והמגויד של הצמח קרנו באור הירח שהכסיף את השמיים. לפעמים הרעידה הרוח את הצמרת, והפרחים ששיאם חלף נשרו מטה. קולות הרשרוש העירו את שיבולת והיא שכבה כשזרועה תומכת בראשה והקשיבה לצלילי הצמח החי. החדר כולו היה רווי בניחוח המפתה.

לילה אחד, כאשר שיבולת נרדמה סוף סוף, הופיע לפניה עלם זהוב שיער. הוא היה גבה קומה וחסון. זרועותיו וירכיו כמו היו עשויות עץ מבהיק. זוהר הירח הציף אותו באור.

"התבוננתי בך מבעד לחלון", אמר.

"אני יודעת. הריח שלך טורף את החושים."

העלם נכנס אל החדר והושיט את שתי ידיו אל שיבולת. היא התכרבלה ביניהן והצמידה את פניה אל חזהו המוצק. הוא הרים אותה אליו כדי ששפתותיהם יוכלו למצוא אלו את אלו. מבעד לעפעפייה הסגורים למחצה שיבולת הביטה בפניו, והם היו מסוקסים כקליפת גזעו של עץ.

(מתוך "זמן בראשיתי וזמנים אחרים", אולגה טוקרצ'וק)

[6] 4.Gaweda_Kulbokaite_Tohu.jpg

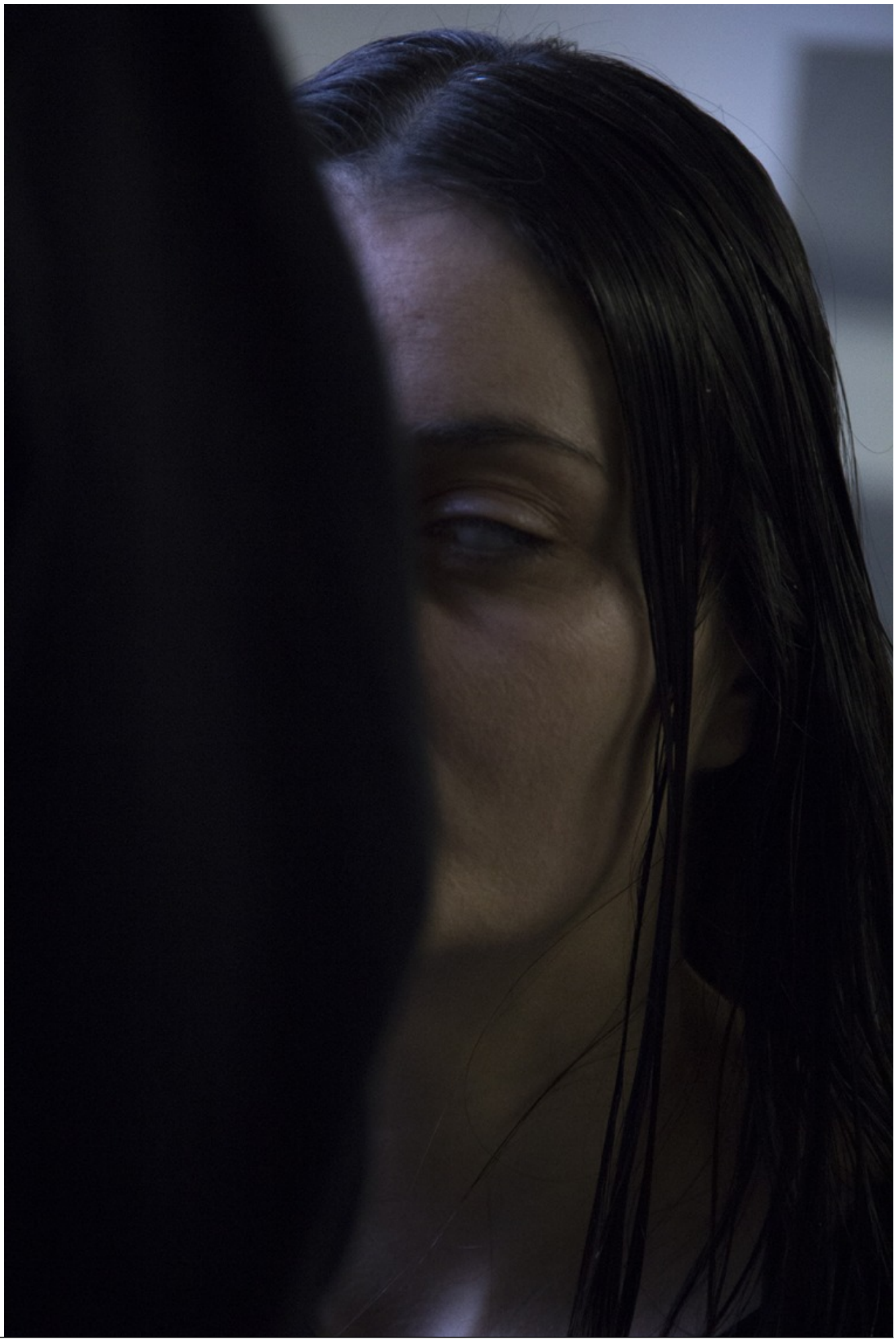
[7]דורוטה גאוודה ואגלה קולבוקייטה Spill the In (אמדאוס ואזור), 2020. באדיבות היוצרות

כר פורה לחטאים, לטעויות, לסטייה מדרך הישר ולהתנכרות לאלוהים – אלה הן האסוציאציות האלגוריות במיוחסות למושג ה- oscura selva של דנטה: יער אפל. היער מסמל את העולם החילוני במכלול שנשלל ממנו האור האלוהי, או את הגיהנום של הנשמה שהורחקה מחסדו המיטיב של אלוהים. הגיבור מוצא את עצמו מבולבל ותוהה בתוך חייו עלי אדמות. דרך הישר אבדה. יער הערפול המוסרי הוא מעוות, ללא דרך, מיותם, מאיים. אם נתעלם לרגע מחשיבותה האלגורית, אפשר לומר שהפתיחה של הקומדיה האלוהית היא כנראה המופע הספרותי הראשון של המוטיב שיהפוך בהמשך לאבטיפוס: הפחד מפני היער. בספרות מימי הביניים המוקדמים יש גיבורים שפוחדים מחיות בר או משודדים חורשי רע ביער, אבל הפחד של דנטה ב"תמונת הפתיחה", כפי שהיא נקראת לפעמים, הוא חסר מושא מסוים. זהו פחד מעומעם ולא מוגדר שגובל בחרדה קיומית. זוהי למעשה הזרות של היער שמפחידה אותו:

הו, מה קשה לתאר
יער פראי זה, כה עבות ומחוספס,
שאפילו זכרו מעלה בי פחד!
(דנטה אליגיירי, הקומדיה האלוהית, התופת 1:4-6)

(מתוך "יערות: צל התרבות", רוברט פוג הריסון)

[8] 5.Gaweda_Kulbokaite_Tohu.jpg

[9]דורוטה גאוודה ואגלה קולבוקייטה, הקוראת (ג'וליה), 2020. באדיבות היוצרות

עבור רבים הקוויריות היא האימה שבטשטוש הגבולות, סילוף מוזר של פנים וחוץ.

[10] 6.Gaweda_Kulbokaite_Tohu.jpg

[11]דורוטה גאוודה ואגלה קולבוקייטה, נא (אזור|ג'וליה), 2020. באדיבות היוצרות

האמונה בשדים הייתה מושרשת היטב באירופה של ימי הביניים. יצירת הסטריאוטיפ החברתי של המכשפה, סטריאוטיפ שהיה לאבן הפינה של מבנה אידיאולוגי שמטרתו רדיפה פוליטית, טופח על ידי הכנסייה הקתולית בתקופה שהתאפיינה בתהפוכות. למרות שהסטריאוטיפ התפתח בהקשר מקומי צר, מהרגע שיצא לאוויר העולם הוא קנה לו חיים משלו. בעוד שהמבנה האורתודוקסי הפורמלי עיצב את הכללים הרשמיים שלפיהם נשפטו אורתודוקסיה וכפירה, הסטריאוטיפ חדר לעומק והפך לחלק מהאמונות העממיות ומהתרבות הפופולרית באירופה. הוא הפך לקנה מידה לשיפוט ולהענקת ערך חברתי שיושם מחוץ לגבולות ההקשר המסוים שבתוכו הוא נוצר. כך הביא כיבושה של פרו בידי ספרד את השטן ואת בת בריתו, המכשפה, אל הרי האנדים.

אל מול התרבויות של העולם החדש, השונות עד פלצות, השלטון הספרדי והרשויות הדתיות הקתוליות פתחו בתהליך של בניית מוסדות שיחברו את הארצות שאך זה נתגלו אל ארץ האם. הקרב שניהלה הכנסייה נגד הדת הילידית היה חלק בלתי נפרד מתהליך הקולוניזציה. למרות שהכמרים שליוו את הכובשים הראשונים ואת המנהלים היו אולי עסוקים בוויכוח על טבעה של הנפש הילידית ובהצדקה התיאולוגית לכיבוש, כמעט כולם הסכימו שהשטן שגשג בהרי האנדים. אחרת איך אפשר היה להסביר את הדבקות שאנשים אלה הפגינו כלפי ההרים, העצים, האבנים, השמש, הירח, הנהרות והמעיינות?

(מתוך "ירח, שמש ומכשפות: אידאולוגיות מגדר ומעמד בפרו תחת האינקה ותחת הקולוניאליזם", איירין סילברלבט)

[12] 7.Gaweda_Kulbokaite_Tohu.jpg

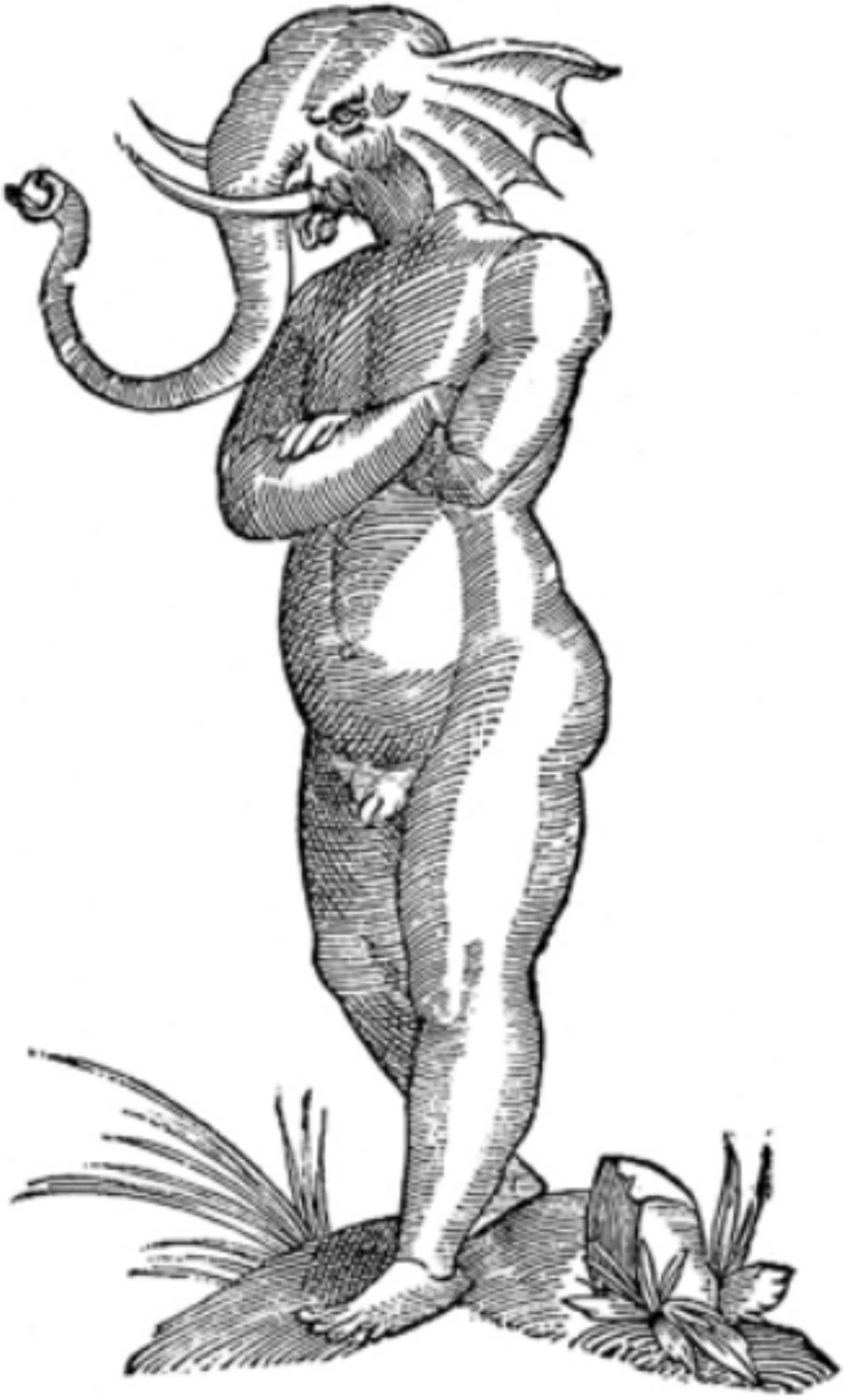
[13]דורוטה גאוודה ואגלה קולבוקייטה, חיבוק II (מאחורי הקלעים), 2020. באדיבות היוצרות

פעם או פעמיים בטיילי ביער פגשתי בכמה מהכפריים כשהם כורעים בגמלוניות מעל צמחים ועשבי תבלין, ופרצופיהם הערמומיים חושפים את המזימות שבליבם. זה שעשע אותי מאוד. אמנות עשיית הרע אינה פשוטה. אם היא מבוססת על ידיעת עולם הצומח, עליה להיות מלווה ביכולת לשלוט בכוחות נסתרים מהעין, שמטבעם הם מרדניים, ארעיים כאוויר, שצריך לעורר אותם.

(מתוך "אני, טיטובה, מכשפה שחורה - סיפורה של מכשפה שחורה מסאלם", מאריז קונדה)

אל מעבה יער אפל זה הן כבר שמו פעמיהן.

[14] 1.Gaweda_Kulbokaite_Tohu.png

[15]אדם-פיל, מתוך
Ulise Aldrovandi, Opera Omnia Bononiane, (1559-1668), page 431

מבחר הקטעים הקצרים משקף את מחקרן של גאוודה וקולבוקייטה כעת, והוא נאסף במשך מספר מפגשים של Young Girl Reading Group. הבאים המקורות מתוך נבחרו הקטעים ,אלפביתי בסדר:

by Maryse Condé *I, Tituba, Black Witch of Salem*
by Robert Pogue Harrison *Forests: The Shadow of Civilization*
by Irene Silverblatt *Moon, Sun, and Witches: Gender Ideologies and Class in Inca and Colonial Peru*
by Olga Tokarczuk *Primeval and Other Times*
by Algernon Blackwood *The Willows*
by Dorota Gawęda and Eglė Kulbokaitė backstage moments. *Mouthless Part I*

דימויים:

Elephant Man and Winged Monster, from Ulise Aldrovandi,*Opera* , (1559-1668), *Bononiane Omnia*
431, 370.

מאמר זה הוא חלק מגיליון מיוחד בשיתוף עם מכון התרבות של ליטא, בעריכת יוסטה יונוטיטה.

Source URL: http://tohumagazine.com/he/article/%D7%90%D7%9C-%D7%99%D7%A2%D7%A8-%D7%90%D7%A4%D7%9C-%D7%96%D7%94-%D7%9B%D7%91%D7%A8-%D7%A9%D7%9E%D7%95-%D7%90%D7%AA-%D7%A4%D7%A0%D7%99%D7%94%D7%9D

Links
[1] https://tohumagazine.com/sites/default/files/8.Gaweda_Kulbokaite_Tohu.png
[2] http://tohumagazine.com/he/file/2gawedakulbokaitetohujpg
[3] https://tohumagazine.com/sites/default/files/2.Gaweda_Kulbokaite_Tohu.jpg
[4] http://tohumagazine.com/he/file/3gawedakulbokaitetohujpg
[5] https://tohumagazine.com/sites/default/files/3.Gaweda_Kulbokaite_Tohu.jpg
[6] http://tohumagazine.com/he/file/4gawedakulbokaitetohujpg
[7] https://tohumagazine.com/sites/default/files/4.Gaweda_Kulbokaite_Tohu.jpg
[8] http://tohumagazine.com/he/file/5gawedakulbokaitetohujpg-0
[9] https://tohumagazine.com/sites/default/files/5.Gaweda_Kulbokaite_Tohu_0.jpg
[10] http://tohumagazine.com/he/file/6gawedakulbokaitetohujpg
[11] https://tohumagazine.com/sites/default/files/6.Gaweda_Kulbokaite_Tohu.jpg
[12] http://tohumagazine.com/he/file/7gawedakulbokaitetohujpg
[13] https://tohumagazine.com/sites/default/files/7.Gaweda_Kulbokaite_Tohu.jpg
[14] http://tohumagazine.com/he/file/1gawedakulbokaitetohupng
[15] https://tohumagazine.com/sites/default/files/1.Gaweda_Kulbokaite_Tohu.png